

POSTANOWIENIE

30 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Maciej Kowalski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 30 stycznia 2025 r. w Warszawie
zażalenia W.B.

na postanowienie Sądu Okręgowego w Ostrołęce

z 15 kwietnia 2024 r., I Ca 502/22,

w sprawie z wniosku A.N.

z udziałem W.B., M.B., K.B., W.K., L.M., S.Z., Gmina P., B.P., B.K., B.Z. i D.P.

o ustanowienie służebności drogi koniecznej,

**oddala zażalenie pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego do orzeczenia kończącego
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 29 stycznia 2021 r. Sąd Rejonowy w Pułtusku oddalił wniosek A.N. i I.R. o ustanowienie służebności drogi koniecznej dla każdorazowych właścicieli nieruchomości położonej w P., stanowiącej działkę gruntu o numerze [...] przez nieruchomość stanowiącą działkę gruntu o numerze [...] pasem o szerokości 3 m.

Powyższe postanowienie Sąd Okręgowy w Ostrołęce postanowieniem z 15 kwietnia 2024 r. uchylił i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Pułtusku.

Sąd drugiej instancji uznał, że zachodzi konieczność uzupełnienia postępowania dowodowego w kierunku zmierzającym do ustalenia służebności w innym miejscu niż rozpatrywane przez Sąd pierwszej instancji, przy granicy z działką nr [...]. Uczestnik postępowania W.B. złożył bowiem przed Sądem Okręgowym propozycję ustanowienia służebności gruntowej na jego nieruchomości na rzecz nieruchomości należącej do wnioskodawczyń drogą położoną bezpośrednio przy granicy z działką nr [...]. Wnioskodawczynie w apelacji wyraziły zgodę na taki przebieg służebności. Sąd Okręgowy wskazał ponadto na znaczenie, dla zapadłego w postępowaniu apelacyjnym orzeczenia, wniesienia 8 listopada 2023 r. przez A.N. do Sądu Rejonowego w Pułtusku wniosku o ustanowienie dla każdorazowych właścicieli szczegółowo opisanej nieruchomości położonej w P. - stanowiącej działkę gruntu nr ewid. [...] przez teren nieruchomości położonej w P. - stanowiącej działkę gruntu nr ewid. [...], służebności umieszczenia istniejących przyłączy: gazowego, wodociągowego i kanalizacyjnego. W sprawie nie można wykluczyć, że z uwagi na przebieg instalacji wodnych, kanalizacyjnych i gazowych przez działkę [...] przeprowadzenie drogi koniecznej tym samym szlakiem może zostać ocenione w sposób odmienny niż dotychczasowy, zaprezentowany w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia. Wymaga to rozważenia „rachunku zysków i strat”, w sytuacji, gdy nieruchomość należąca do uczestników zostanie obciążona służebnością związaną z dostępem do sieci gazowej, wodociągowej i kanalizacyjnej uniemożliwiającą częściową zabudowę, zmuszając uczestników do znoszenia korzystania w określony sposób z ich nieruchomości. W ocenie Sądu Okręgowego wymaga to łącznego rozpoznania obydwu spraw i przeprowadzenia postępowania dowodowego na nowo.

W zażaleniu na ww. postanowienie Sądu Okręgowego uczestnik W.B. zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. przez jego wadliwe zastosowanie i uchylenie orzeczenia Sądu Rejonowego, w sytuacji gdy wydanie postanowienia co do istoty sprawy nie wymagało przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji służy przeprowadzeniu kontroli wystąpienia ustawowych przesłanek uprawniających sąd

odwoławczy do uchylenia zaskarżonego wyroku zamiast merytorycznego zakończenia sprawy. Przedmiotem oceny Sądu Najwyższego jest ewentualny błąd sądu drugiej instancji przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej - powołanej przez ten sąd, podstawie orzeczenia kasatoryjnego (zob. np. postanowienia SN: z 22 listopada 2013 r., II CZ 79/13; z 11 maja 2022 r., III CZ 161/22, i z 16 maja 2023 r., III CZ 124/23).

W postępowaniu wywołanym wniesieniem zażalenia na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. Sąd Najwyższy bada tylko, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy okoliczności są tymi, które w świetle art. 386 § 4 k.p.c. usprawiedliwiają wydanie orzeczenia kasatoryjnego, zamiast reformatoryjnego, i - w zależności od wyniku - albo oddala zażalenie, albo uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania (zob. np. postanowienia SN: z 26 września 2014 r., IV CZ 49/14; z 2 października 2014 r., IV CZ 54/14; z 31 stycznia 2018 r., I CZ 8/18; z 22 października 2020 r., IV CZ 63/20).

Przedmiotem oceny Sądu Najwyższego w takim postępowaniu nie mogą być natomiast inne kwestie - w szczególności dotyczące oceny zasadności roszczenia. Sąd Najwyższy nie dokonuje oceny zasadności roszczenia ani merytorycznego badania stanowiska prawnego sądu drugiej instancji, jak również badania prawidłowości zastosowania przepisów prawa procesowego, które nie odnoszą się ściśle do wskazanych podstaw uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji (zob. postanowienie SN z 24 lutego 2022 r., III CZ 52/22).

Postępowanie dowodowe przed Sądem Rejonowym było prowadzone pod kątem ustanowienia drogi koniecznej w innym miejscu, niż to które, w ocenie Sądu Okręgowego, powinno zostać rozważone. Wyznaczenie innego przebiegu drogi koniecznej wymagałoby poczynienia przez ten Sąd po raz pierwszy niezbędnych ustaleń faktycznych a następnie dokonanie oceny prawnej, czy wystąpiły przesłanki uwzględnienia żądania ustanowienia stosownej służebności - w nierozpatrywanym przez Sąd Rejonowy zakresie. Okoliczność, że postępowanie apelacyjne jest kontynuacją postępowania merytorycznego i sąd odwoławczy obowiązany jest rozpoznać sprawę po raz wtóry, nie pozbawia tego postępowania funkcji kontrolnej. Przenoszenie w takiej sytuacji procesowej ciężaru konstruowania podstawy

faktycznej rozstrzygnięcia do sądu drugiej instancji wypaczałoby sens dwuinstancyjnego postępowania sądowego, zagwarantowanego stronom (uczestnikom postępowania) w art. 176 ust. 1 Konstytucji (zob. np. postanowienia SN: z 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013, nr 5, poz. 68; z 20 lipca 2006 r., V CSK 140/06; z 22 maja 2014 r., IV CZ 26/14; z 13 listopada 2014 r., V CZ 73/14; z 26 marca 2015 r., V CZ 7/15, i z 30 czerwca 2020 r., I CZ 116/19).

Sposób przeprowadzenie drogi koniecznej nie może pomijać rozpatrywanego w tym samym czasie przez sąd wniosku o ustanowienie służebności gruntowej polegającej na prawie przeprowadzenia przewodów energii elektrycznej, paliwa gazowego, wodociągu i kanalizacji. Przy ewentualnym ustanowieniu tych służebności przez nieruchomość obciążoną uwzględniać należałoby bowiem nie tylko potrzeby nieruchomości pozbawionej dostępu do drogi publicznej, sieci gazowej, wodociągowej i kanalizacyjnej. Z drugiej strony należałoby mieć na względzie jak najmniejsze obciążenie gruntów, przez które mają prowadzić droga oraz przewody paliwa gazowego, wodociągu i kanalizacji.

W szczególnych okolicznościach sprawy nie można zatem przyjąć, że Sąd Okręgowy naruszył art. 386 § 4 k.p.c.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 i art. 13 § 2 k.p.c., oddalił zażalenie uczestnika postępowania jako pozbawione uzasadnionych podstaw.

Maciej Kowalski

(M.M.)

[a.ł]

